

Till Boverket via
remiss@boverket.se

Remissyttrande: Boverkets förslag till om krav på tomter m.m (dnr 3295/2022)

TILRF avstyrker förslaget

Tillgänglighetssakkunnigas riksorganisation, TILRF, avstyrker förslaget till nya föreskrifter och anser att det behöver omarbetas i sin helhet för att kunna uppfylla kravet i 2 kap. 3 § p.2 och 6 § p.7, 8 PBL om ett tillgängligt samhälle för alla. Vissa bra detaljförslag finns presenterade, men förändringarna kommer generellt sett att leda till en byggd miljö med sämre tillgänglighet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

I det nuvarande förslaget fokuseras alltför mycket på byggherrars önskan att minska produktionskostnaderna utan beaktande av den långsiktiga användningen. Fokus bör i stället ligga på behoven hos dem som använder den byggda miljön.

TILRF anser att det behövs en tydlighet i lagen om var miniminivån på tillgänglighet och användbarhet ska ligga. Föreskrifter med enbart funktionskrav är inte tillräckligt utan det krävs förtydliganden på en mer detaljerad nivå. Boverket konstaterar i remisserna att nuvarande föreskrift med allmänna råd med mått, värden och standardhänvisningar har skapat förståelse för var kravnivån bör ligga, liksom att de möjliggjort utvärdering av tänkbara lösningar. Ändå väljer Boverket att låta de allmänna råden helt utgå.

Övergripande synpunkter

Funktionshinderspolitiken och Boverkets ansvar

Krav på en tillgänglig livsmiljö ställs på nationell nivå men också på internationell nivå genom den av Sverige ratificerade FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Konventionen ligger till grund för genomförandet av Sveriges funktionshinderpolitik.

I Plan- och bygglagen finns tillgänglighetskravet redovisat redan i kapitel två som ett allmänt intresse som samhället ansvarar för. Det är Boverkets ansvar som myndighet att säkerställa att föreskrifterna återspeglar detta.

Samhället och branschens ansvar

Att bygga tillgängligt är att bygga ett socialt hållbart samhälle. Behovet är uppenbart, inte minst med tanke på Sveriges åldrande befolkning. I byggbranschen finns en föreställning om att det bara är en ytterst liten del av befolkningen som behöver en tillgänglig bebyggelsemiljö. Så är dock inte fallet. Enligt SCB har minst 10% av den svenska befolkningen en funktionsnedsättning, vilket motsvarar ca 1 miljon personer¹.

---

¹ https://www.scb.se/contentassets/048c2c293c404f3e899e91b844b6b9c2/statistik-om-levnadsforhallanden-for-personer-med-funktionsnedsattning_slutrapport-av-regeringsuppdrag2.pdf

Att bygga ett socialt hållbart samhälle innebär att även dessa personer ska kunna arbeta, bo och delta i ett samhälles alla aktiviteter. Dessutom berörs alla förr eller senare. Får man inte en funktionsnedsättning som ung så kommer den på ett eller annat sätt med stigande ålder.

Det är därför viktigt att myndigheterna ansvarar för sin roll som kravställare. Viss detaljreglering är nödvändig för att byggbranschen ska kunna enas kring kravens miniminivå. Utan tydliga och detaljerade lagkrav är risken stor att det som byggs inte blir tillgängligt och detta drabbar både samhället och individen. Redan idag belastas samhället av byggfel som kostar mellan 83-111 miljarder ²kronor per år jämfört med de ca 500 miljarder kronor som 2021 investerades i bostäder och lokaler. Åtgärder för att i efterhand korrigera det ökade antal brister i tillgängligheten som det nya förslaget kan förväntas medföra kommer att belasta samhället med ytterligare stora kostnader. I efterhand kan dock allvarliga brister inte vara möjliga att åtgärda vilket innebär stora konsekvensen för personer med funktionsnedsättning. Brister i tillgängligheten i det normala bostadsbeståndet medför också ett ökat behov av investeringar i specialbostäder.

Funktionskrav och detaljkrav

Enligt Boverket är ett av syftena med den nya föreskriften att kravnivån ska ligga kvar men att regelverket ska bli enklare och mer konsekvent. Detta ska bidra till ett snabbare och billigare byggande. TILRF anser dock att syftet inte kommer att kunna uppnås och att regeländringen i stället kommer att få helt motsatt effekt.

Färre regler innebär inte att föreskrifterna blir enklare att tolka och använda. När den första BBR gavs ut 1994 var de allmänna råden få. Under årens lopp har de utökats. Anledningen till det är att det har visat sig att de behövs. Fler och tydligare detaljkrav underlättar förståelsen och bidrar till att projektering och byggnation går snabbare. Det är inte svårtolkade funktionskrav som efterfrågas av byggbranschen men det är precis det som byggbranschens aktörer kommer att få.

Boverkets avsikt är att detaljerade utformningskrav ska hämtas i fristående standarder, handböcker och branschöverenskommelser. Detta tydliggör att Boverket tillstår att detaljkrav behövs; de ska bara först rensas bort ur den nya föreskriften för att därefter, utom kontroll, utformas av externa intressenter. Dessa intressenter kan komma att utgöras av personer och organisationer som inte alltid har vare sig insikt i eller intresse av tillgänglighetsfrågor. Det ställs inga krav på vilka grupper som ska vara representerade vid framtagandet av vare sig handböcker, standarder eller branschöverenskommelser. Vanligtvis saknas både brukare och kommuner. Sådana produkter kan därför komma att belysa enskilda intressen där inte alla aspekter på en frågeställning finns med. Branschorganisationer drivs ofta på ideell basis utan vare sig ekonomiska resurser eller organisatoriska möjligheter att arbeta fram vägledningar. Boverket har regeringens bemyndigande att utforma föreskrifter till PBL men minskar innehållet i föreskriften så att den i praktiken blir omöjlig att följa. Uppfyller Boverket därmed sitt uppdrag?

---

² <https://www.boverket.se/sv/byggande/forebygg-fel-brister-skador/>

Tolkningsutrymme och verifierbarhet

Ett annat syfte som Boverket angivit med den nya föreskriften är att skillnaderna mellan olika kommuners bedömningar behöver minska. Funktionskrav utan detaljkrav är dock inte verifierbara och någon miniminivå på kraven kan inte längre utläsas.

Inget stöd ges heller för hur kraven kan uppfyllas. Regelverket har därmed blivit avsevärt otydligare och kommer därför att medföra ett ökat tolkningsutrymme som kommer att leda till ytterligare ökande skillnader i bedömningarna mellan olika kommuner, tvärtemot Boverkets syfte med den nya föreskriften. Det kommer därtill att bli svårare även för konsulter, sakkunniga och domstolar att avgöra vilka krav som kan ställas i varje enskilt fall.

Innovationer

Boverkets avsikt med den nya föreskriften är att borttagande av de allmänna råden ska ge byggbranschen incitament till innovationer som leder till ett mer kostnadseffektivt byggande. Trots att den möjligheten har funnits redan i den första utgåvan av BBR har branschen ännu inte kommit med några väsentliga innovationer inom tillgänglighetsområdet. Ett betydligt enklare sätt att öppna för innovationer är att helt enkelt flytta informationen om betydelsen med de allmänna råden från BBR Läsanvisningar till själva föreskriften. Därigenom blir det tydligare för byggbranschens aktörer att avsikten med dem endast är att ge exempel på möjliga lösningar för att den tvingande regel som rådet är kopplat till skall bli uppfyllt. I den digitalt publicerade PBL Kunskapsbanken³ är just denna information redan lättillgänglig. I och med det ökande användandet av denna informationskanal kan det säkerligen förutsättas att byggbranschens aktörer börjar bli medvetna om de allmänna rådets betydelse. Det torde därför vara onödigt att vidta en så drastisk åtgärd som att låta de allmänna råden, med all den kunskap de innehåller, utgå för att ge branschen incitament till innovationer. Incitamentet finns redan.

En central del för just disciplinen tillgänglighet och användbarhet är människans mått och förutsättningar. Dessa ändras svårligen med innovationer. De mått som anges i nuvarande byggregler är den samlade kunskapen från årtal av forskning. Måtten är lika relevanta idag som de var när de togs fram. Det är därför svårt att se vad byggbranschen vinner på att de allmänna råden avseende tillgänglighet och användbarhet utgår.

---

³ <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/regler-om-byggande/boverkets-byggregler/om-bbr/foreskrifter-och-allmanna-rad/>

Detaljerade synpunkter avseende tomter (sid80)

1 kap. Övergripande bestämmelser

Mindre avvikelser från föreskrifterna i denna författning

§3

Vi ser helst att byggnadsnämnden fortsatt ska ha kvar ansvaret kring beviljande av mindre avvikelser. Alternativet ska vara att mindre avvikelser ska presenteras för byggnadsnämnden omgående när detta beslutats av byggherren för att minimera kostsamma konsekvenser i ett senare skede eller vid tillsyn.

Tillägg utanför föreskriften

p1 Terrängen och förhållanden i övrigt (kontrollera mot avsnitt 5.2.2)

Vi föreslår att när en detaljplan tas fram, att det tydligt ange om något område har en terräng eller annat förhållande som gör det omöjligt att uppfylla tillgänglighetskraven. Vi har stor förståelse att terrängen kan se olika ut i olika delar av Sverige, men vi upplever också att argumentet med svår terräng används slentrianmässigt för att komma runt tillgänglighetskrav.

Definitioner

§4

Remissen anger att publikationen Plan- och byggtermer 1994, TNC95 som ej uppdateras längre ökar risken för olika tolkningar och begrepp, samt att den inte är aktuell för termer som tagits i bruk efter 1994

1. För flertalet termer är den aktuell och tydlig där andra verk som SAOB där byggtermer kan ha en helt annan betydelse vilket kan försvåra vid tvister.
2. Det är tydligt när man slår på olika termer på www.rikstermbanken.se att ett ord kan ha flera olika betydelser.
3. Vi föreslår att Boverket arbetar igenom TNC95 till en ny publikation med aktuella termer och definitioner.

Vi föreslår att byggreglerna ska plocka ett nytt begrepp. Parkering för rörelsehindrad = parkeringsplats för personer med tillstånd utfärdad av trafikverket.

§5 (Betydelse av tillgänglig och användbar)

Vi föreslår att definitionen på tillgänglighet och användbarhet som anges 3:112 förs in i det nya regelverket. Vi bedömer att byggbranschen har en bristande kunskap kring omfattningen av denna definition. Vi upplever dagligen att folk uppfattar "tillgänglig och användbarhet" att enbart omfatta personer i rullstol. Vi ser en stor risk om man projekterar med den förutsättningen och att det kommer projekteras fysiska miljöer som inte beaktar andra funktionsnedsättnings som regelverket omfattar.

2 kap. Tillgänglighet och användbarhet och användbarhet på tomter

§2 (Mått för verifiering)

Vi ställer oss mycket positiva till att dimensionerande mått fastställs i föreskrifterna

§4 (Gångvägar och ramper)

I remissen anges det att det i nuvarande BBR inte framgår tydligt när en lutande gångväg övergår till att behöva vara en ramp. Man tar även bort kraven på maxlängd och vilplan mellan ramper.

Vi anser att nuvarande regelverk angående ramper är tydlig

Nu varande regelverk anger att tydligt på föreskriftsnivå att: *"gångvägar ska om möjligt utformas utan nivåskillnader och där nivåskillnader inte kan undvikas ska de utjämnas med ramper"*. Avsnittet tydliggör även att det avser "tillgängliga och användbara gångvägar" inte samtliga gångvägar.

Nuvarande regelverk hänvisar till Plan- och byggtermer 1994, TNC95 för termer som inte definieras i föreskrift eller lag. Denna definierar en ramp som *"förbindelseled mellan olika nivåer bestående av ett sluttande plan."*

Att ta bort krav på vilplan och rampers längder tyder på okunskap

Det finns flera studier kring ramper och dess utformning⁴. Längd och lutning på ramper har en stor betydelse på vad en person med rörelsenedsättning orkar med. Längre sträckor med brant lutning kan vara omöjlig att använda. Vi vill även belysa riskerna för olyckor med rullande hjälpmedel, såsom rollator och rullstol, om det saknas vilplan. Men även för personer med andra gånghjälpmedel eller dålig balans är längre lutningar riskabla om de får upp farten och inte lyckas stanna. Vilplan är även viktigt som säkerhet för personer med barnvagn.

Att ange att gångvägar kan ha en lutning på 1:12 tyder på okunskap

De flesta personer med rullande hjälpmedel måste röra sig rakt i ett sluttande plan för att kunna styra. I de nya föreskrifterna liksom i remissen beaktas inte detta faktum. Branta och slingriga gångvägar ökar risken markant för olyckor.

Vi anser att nuvarande detaljerade krav ska vara kvar för ramper. Utifrån vår expertis anser vi att det är omöjligt att vara innovativ kring en ramps utformning för att den ska bli användbar och säker.

Till de nuvarande kraven anser vi att ett förtydligande kan göras att *"ramper vid flackare lutning än 1:20 så ska övriga krav för ramper anordnas efter de unika situationerna i de enskilda fallen"*.

---

⁴ <https://www.msb.se/ribdata/filer/pdf/17726.pdf>

§6 (Parkeringsplatser)

Vi anser att denna paragraf blir förvirrande i förhållande till tidigare begrepp kring parkering för rörelsehindrad (som i sin tur utgått i förslaget)

Det saknas hur dessa tillgängliga och användbara parkeringar ska markeras

Vi föreslår att ändra skrivningen att *”Majoriteten av parkeringsplatser ska utformas tillgängligt och användbart om möjligt.”* Då beaktar detta även det faktum att många personer i Sverige har någon form av funktionsnedsättning samt att vi har en åldrande befolkning. Se avsnittet Samhällsperspektiv.

Tillägg:

Vi föreslår att bibehålla kravet på max 25 m mellan parkering och entré för personer med rörelsehinder med tillstånd.

4 kap. Skydd mot olyckor på tomt

Mindre avvikelser från föreskrifterna i denna författning

§1

p1.

Se 2kap §4 avseende gångvägar och ramper

p2. Ledstång

TILRF ställer sig mycket positiva till införandet av ett uttryckligt krav på ledstång. Dock saknas krav på förlängning av handledare. Fullskadestudier visar på att förlängd handledare är betydande för personer med rörelsenedsättning. För personer med exempelvis höftledsproblem kan det vara avgörande om de ska kunna ta sig ner för sista trappsteget. För personer med synnedsättning är det också viktigt att ledstänger är konsekvent utformat i samhället, så att det blir tydligt var en trappa eller ramp börjar eller slutar. Vi ställer oss skarpt kritiska till att förlängning av ledstång planeras utgå från säkerhetsföreskriften.

§1

Tillägg:

Kontraster

Vi föreslår att det ska bli tydligare att trappor och ramper ska kontrastmarkeras, liksom öppningar samt ställen där de förefaller fallrisk ska markeras så detta blir tydligt. Detta saknas helt i förslaget. För personer med synnedsättning eller nedsatt kognitiv förmåga är det av vikt att detta är konsekvent utformat i samhället.

Sammanfattning

TILRF avstyrker förslaget i sin helhet.

Förslaget uppfyller inte Boverkets syfte att de nya föreskrifterna ska bli enklare och mer konsekventa och samtidigt att nuvarande kravnivå ska ligga kvar. Föreskriften blir i stället avsevärt mycket ottydligare. Branschens aktörer kan inte heller uppfylla Boverkets krav på fackmässighet när det inte är möjligt att tolka kraven.

Boverket konstaterar att de allmänna råden dels skapat förståelse för var kravnivån bör ligga, dels möjliggjort utvärdering av tänkbara lösningar. Trots detta väljer Boverket att låta de allmänna råden helt utgå.

Boverkets syfte att den nya föreskriften skall utjämna skillnaderna i olika kommuners bedömningar uppfylls inte. Förslaget kommer tvärtom att leda till än större skillnader i bedömningarna.

Kunskapen från dem som ser konsekvensen av dagens byggande behöver i stället tillvaratas, till exempel bygglovhandläggare, byggnadsinspektörer, bostadsanpassare, funktionshinder-rörelsen, forskare och sakkunniga inom området. Den kunskapen behöver formaliseras på myndighetsnivå för att vi ska kunna bygga ett socialt hållbart samhälle.

TILRF tror inte heller att förslaget kommer leda till ett snabbare och mer kostnadseffektivt byggande i projekterings- och produktionsskedet. Istället kommer tolkningsspännet att leda till fler tvister och till en avsevärd juridisk osäkerhet. Det kommer även krävas mer tid för projektering liksom för de aktörer som har att utvärdera och att söka verifiera den utformning som blir resultatet i avsaknad av detaljkrav.

Boverket konstaterar att detaljkrav behövs som komplement till funktionskraven men väljer ändå att ta bort dem ur föreskriften för att därefter, utom kontroll, låta dem utformas av externa intressenter. Det kan ifrågasättas om Boverket tar det ansvar som är avsett med regeringens bemyndigande. I vilket fall är det ett anmärkningsvärt förfarande i ett rättssamhälle år 2023.

OM TILRF

Tillgänglighetssakkunnigas riksorganisation, TILRF, är en ideell intresseorganisation för personer som är yrkesverksamma som certifierade sakkunniga av tillgänglighet enligt TIL 2.

Medlemmarna har stor kompetens när det gäller tillgänglighetsfrågor inom byggbranschen.

Vi vill även lyfta att vår upplevelse av de referensgruppmöten som Boverket anordnat, där vi deltagit, inte har handlat om att inhämta perspektiv av den expertis som inbjudits. Det har varit förvånande att Boverket ensidigt presenterat de nya byggreglerna och att möjligheten till dialog varit obefintlig.

Isabel Huszar

Remissvaret har utarbetats av styrelsen gemensamt.

Styrelsens sammansättning se www.tilrf.se